

* קצורי * באורי * לקוטי * האלשיך הק' סוכות

הוספות בסוגריים ובאותיות שונות הם מן המלקט ומבאר

סוכות הוא חג ה', שישמח
שנתקיים כוונתו בבריאת העולם
וחג שנטהרנו מפגמינו

פ' אמור. וידבר יקנן אל משה
לאמר. דבר אל בני ישראל לאמר
בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה
חג הסוכות שבעת ימים יקנן... אך
בחמשה עשר יום לחדש השביעי
באספכם את תבואת הארץ תחגגו את
חג יקנן שבעת ימים ביום הראשון
שבתון וביום השמיני שבתון.

(א) ראוי לשים לב. על אומרו לאמר, זה
פעמיים.

(ב) אומרו השביעי הזה, כי מלת הזה
היא יתירה, כי מי לא ידע כי חדש השביעי
הוא תשרי?

(ג) אומרו אך בחמשה עשר יום כו', זה
האך מה בא למעט? ואם הוא כאומרו:
אבל, ושולל דבר מהאמורים למעלה,
ראוי לדעת מה הוא, כי הלא הכל ענין
אחד מועד זה עם שאר מועדי ה'
שהזכיר!

(ד) אומרו תחגגו את חג ה' כו', למה
שינה? כי בכל המועדים אינו אומר רק חג
לה' או פסח לה', אך לא קראו פסח ה' או
חג ה' כזה!

(ה) למה לא עשה יתברך גם כן זכר למן
ולבאר כאשר לענני כבוד?

אמנם לבא אל הענין נשית לבנו לדעת:
על מה זה צוה לנו יתברך לחגג את חג
הסוכות?

כי הנה חג הפסח היה על גאולתנו
ממצרים, וגם חג השבועות על מתן
תורה. אך חג הסוכות אין דבר נעשה לנו
בזמן ההוא שעליו יחוגו וינועו איש איש
מקרב ביתו לעלות כלם לגגות לשבת
שבעת ימים בסוכות.

ואם אמרנו שהוא על אשר הקיפנו
יתברך ענני כבוד כפשט הכתוב למען
ידעו דורותיכם כו', נעשה גם כן זכר למן
ולבארה של מרים, כי שלשת הדברים היו
גדולים וטובים, ולמה יגרע נס הנעשה על
ידי משה והנעשה על ידי מרים מהנעשה
על ידי אהרן?

אך הנה מרגלא בפומייהו דרבנותו ז"ל
כי מאז ברא הוא יתברך את העולם היה
כי נתאוה להיות לו דירה בתחתונים.
שהוא למדקדק לשונם ז"ל אשר ירמיה
דבר באומרו: היכל ה' היכל ה' המה.
שאחשוב הוקשה לרבנותו ז"ל כי מה
ראה יתברך לעשות עולם גשמי ועכור
בארץ הלזו? על כן אמרו כי לא מהארץ
עשה עיקר, כי מה הארץ, והאמנם ישב
אלהים על הארץ? אך כל כונתו לא היתה
רק על בני אדם גם בני איש, כי חלק ה'
נפשם, ובקיימם תורה ומצות יזדככו
ויתלבנו עד מושב אלהים יהיו. וכמאמר
הכתוב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כי
בתוכו לא נאמר אלא בתוכם כי היכל ה'
המה.

וזהו מתק לשונם באומרו נתאוה
שתהיה לו דירה בתחתונים, ולא אמרו
בארץ, כי על בני אדם שוכני ארץ אשר
תחתונים המה כיוונו שבשבילם נברא
העולם, שלא כרצון מלאכי אלהים
האומרים מה אנוש כי תזכרנו. נמצא כי

בני האדם על ידי קיום התורה ומצותיה
מקיימים העולם.

והנה לבא כונתו יתברך אל הפועל, בחר
בעמו ישראל שבהם עולם מתקיים
בקיימם תורת ה'. ועל כן הטיבו אשר
דברו רבותינו ז"ל באומרם בראשית ברא
אלהים כו' בשביל ישראל שנקראו
ראשית נברא עולם, בשביל התורה
שנקראת ראשית נברא העולם, כי זה וזה
גורם קיומו כנודע.

והנה כאשר היו ישראל במצרים לא
היה לא ישראל ולא תורה כי עובדי
עבודה זרה היו, אבודים גופם ונפשם.

ואלהינו מרחם, את גוייתם הוציא משם
מעבדות לחרות בחמשה עשר בניסן,
ואת נפשותם ראה והתקין על ידי מתן
התורה בשישה בסיון. וביום ההוא נתבסם
העולם ונתקיים, כמאמר ז"ל ויהי ערב
ויהי בקר יום הששי שכל כללות בריאת
העולם היה תלוי ביום הששי של מתן
תורה.

ויהי היום יום שבעה עשר בתמוז עשו
עגל בחורב וישתחוו לו במחרתו ובטל
מתן התורה, כי בו ביום נשתברו הלוחות
ונסתלקה שכינה למעלה ונתחייבו כליה,
לולא משה בחירו יתברך עמד בפרץ
לפניו להשיב חמתו מהשחית, והוצרך
לתקן הדבר עד מוצאי יום הכיפורים
שירד משה מן ההר בלוחות שניות וחזרה
תורה למקומה.

על כן אמר אלהים הנה בצאת ישראל
ממצרים הטבתי להם בעצה, ולפי דרכה
היו מכינים דרך לקיום העולם לכבוד
בוראו יתברך. וכן במתן תורה הטהרתם
והשגתם מעלה גדולה, כי מי גוי גדול
אשר שמע קול אלהים כהם. והיה על פי
דרכם כבוד אלהים שהיה עולמו מתקיים.
על כן אמר אלהים הנה על אשר קבלתם

טובת יציאת מצרים ראוי תחוגו את חג המצות על הנוגע לכם, וגם אני עמכם. כי גם הם לי שבתון למעלה כאמור במועדים. וכן בחג השבועות, עיקר הענין היה לישראל שהשיגו מה שלא השיגה שום אומה ולשון, וגם הוא יתברך חוגג עמם כי אליו יתברך שבת ומקרא קדש: אך, חג הסוכות אמר אלהים הנה זה עיקר נוגע אלי, (ובזה נתיישב קושיא ג: אך בחמשה עשר יום כו', זה האך מה בא למעט? ואם הוא כאמור: אבל, ושולל דבר מהאמורים למעלה, ראוי לדעת מה הוא, כי הלא הכל ענין אחד מועד זה עם שאר מועדי ה' שהזכיר!)

כי הלא אחר שהוצאתי אתכם ממצרים ונתתי לכם את התורה, והייתי שורה עמכם בארץ, כד"א, וירד ה' על הר סיני, קלקלתם הכל בעגל. והיה העון נכון למועדי רגל, והיה כבודו יתברך מתחלל חלילה: בין לפני מלאכי השרת למעלה, כי יאמרו הלא אמרנו לך, מה אנוש כי תזכרנו, והביטה וראה על מה שוא בראת כל בני אדם, בין מהמצריים, כמאמר משה, למה יאמרו מצרים כו'. ועל הכל כביכול התישו צור ילדם, כמאמר התורה, צור ילדך תשי, שהוא על ידי העגל.

על כן בשובם אל ה', ונרצו לפניו יתברך, ויתן להם תורתו בלוחות שניות, ונתקן דבר כבודו, וצוה לעשות משכן להשרות שכינתו בתוכו, ולקיום העולם, כמאמר ז"ל בשמות רבה, שלא נתבסס ונתקיים העולם עד הוקם המשכן, כי אז היו לעולם שלש רגלים לעמוד, כי היה גמילות חסדים ותורה ועבודה, ואז הוסרה חרפת מלאכי השרת, האומרים לפניו יתברך, כי טוב היה שלא נברא העולם השפל על חטאת ישראל, שהיו גורמים איבודו.

על כן בזמן שנתקן כל זה, ראוי לחוג חג גדול על כבוד אלהי עולם ה', כי נתבסס

כבודו ונתקיים העולם אשר ברא. ועל הכל אשר הגדיל אז כח ה' בעולם חלף אשר נאמר על עון העגל צור ילדך תשי, כי על כן יאות עשות שמחה רבה מאד.

והנה היה תיקון הדבר במחרת יום הכפורים, על כן סמוך ליום ההוא צוה לנו יתברך לחוג את חג הסוכות שהוא חג ה'. ואנחנו נחוג ונשמח ונעלוז על שמחת חג ה'.

נמצא כי פסח ושבועות עיקרן עלינו על אשר היטיב הוא יתברך עמנו וה' קוראם מקרא קדש ושבית לה' בשבילנו.

אך חג הסוכות הוא בעצם וראשונה חג ה' לכבודו יתברך, ואנחנו חוגגים את חגו כמאמרו יתברך באומרו תחוגו את חג ה' כאשר נבאר בס"ד: (ובזה נתיישב קושיא ד: תחוגו את חג ה' כו', למה שינה? כי בכל המועדים אינו אומר רק חג לה' או פסח לה', אך לא קראו פסח ה' או חג ה' כזה!)

והנה על הדרך שקרה בעת צאתם ממצרים על ענין חג הסוכות, מעין זה יקרנו בכל שנה ושנה. כי מראשית השנה יתלכלך האדם בדברי עונות גברו מנו. ומראש השנה והלאה יעשו תשובה ויתקנו מעשיהם, ויתקון העולם מאשר היה מתקלקל כל השנה ביום הכפורים.

ולכן על ידי התיקון שהוא שמחתו יתברך, יהיה חג לה' בחג הסוכות, ואז מתמלא חסד על העולם. ועל כן אז הוא ניסוך המים, ושמחת בית השואבה, ששואבין שם רוח הקודש, מה שאין כן בשום חג מהראשונים:

ונבא אל הביאור. אמר דבר אל בני ישראל לאמר, כלומר מה שראוי לאמר אינו שיהיה חג זה בניסין על הענין כבוד (ובזה נתיישב קושיא א: לאמר, זה פעמיים)

כי אם בחמשה עשר יום לחדש השביעי. והטעם פירש באומרו הזה, שהוא להיות חדש זה, כי אז עלתה ארוכת ישראל ותיקון העולם. בין בצאת ישראל ממצרים (היינו בימי דור המדבר) כי אז באותו חדש היה התיקון, כי במחרת יום הכפורים ירד משה בלוחות שניות וברצון טוב ובבשורת עשות המשכן להשרות שכינתו בתוכו. (ובזה נתיישב קושיא ב: השביעי הזה, כי מלת הזה היא יתירה, כי מי לא ידע כי חדש השביעי הוא תשרי?)

וקושיא ה: למה לא עשה יתברך גם כן זכר למן ולבאר כאשר לענין כבוד?

וכן בכל דור החדש ההוא כפרה לישראל, שהוא תיקון העולם והארת כבודו על ידי כפרת ישראל. באופן כי החדש השביעי הזה הוא המיוחד אל החג:

או יאמר מעין הקודם, במאמר ז"ל במדבר רבה, כי בשלשה דברים העולם עומד וכו', עד מתן תורה היה מתקיים בעמוד אחד הוא גמילות חסדים, משניתנה התורה היו שני עמודים. והיה העולם רותת עד שנעשה המשכן והיתה עבודה. והנה העמוד ראשון הוא גמילות חסדים של אברהם, והוא מאמרם ז"ל כי אברהם היה כמריש הסובל קורות שמשני צידיו, כך אברהם היה סובל עליו דורות שלפניו ושל אחרייו. אך מה שראוי לשים לב הוא איך תחלה בעמוד אחד לא היה רותת ואחר כך בשנים היה רותת. אך קודם היות תורה לא יחשב ה' להם עון, על כן זכות אחד מספיק. אך כשניתנה תורה יש חטאים ועל כן העולם רותת עד שבאה עבודה לכפר:

ונבא אל הענין. והוא, כי בפסח היה גמילות חסדים כמה דאת אמר גומל חסדים טובים וכו' ומביא גואל וכו',

שהוא יציאת מצרים. ועל כן נעשה חסד כל דכפין ייתי ויכול הוא עמוד אחד.

בשבועות בא עמוד שני הוא תורה. והיה עדיין העולם רותת עד מחרת יום הכיפורים שבאה עבודה,

ואז שנתבסס העולם הוא חג לה' בשמחה בעצם, וזהו לאמר כו': (ובזה נתיישב קושיא א: לאמר, זה פעמיים)

הנה כי לא על חנם קבע הוא יתברך חג השביעי הזה על שם הסכות. כי למה כי שמחתו היא, כי לא שמח ה' במעשיו מאז ברא העולם עד הזמן ההוא,

כי עשרים דור שמאדם עד אברהם היו מכעיסים ובאים,

ומאברהם התחילה שכינה לרדת מרקיע שביעי לששי ולא שבתה לארץ, כאשר נתאוה יתברך שתהיה לו דירה בתחתונים שהיה תכלית הבריא, וגם לא פסקה זוהמא עד מתן תורה, ולא מלאו הימים לגמור מתנתה עד אשר עשו את העגל,

ולא נתקן עד עבור יום הכפורים שאז ניתנה תורה בלוחות שניות והקהיל משה את ישראל לעשות לו מקדש לשכון בתוכם, אז שמח הוא יתברך, ועל כבודו צוה לחוג את חג הסוכות כי היא שמחתו כמדובר.

וגם בכל דור אין לו יתברך ימי שמחה כחג הסוכות, כי אז נקיים ישראל מכל עון אשר חטאו כי עבר עליהם יום הכפורים.

ועל כן יען כי כל שמחתו יתברך הוא על כשרונינו וטהרת נפשנו, אם כן ראוי הוא כי זכר יעשה יתברך בחג ההוא אל השגת ישראל זה הכשרון, הלא הוא על ידי הסוכות, ככל הדברים הנאמרים באמת

ברמז הנרמז, ונמצא בהן למוצאי דעת כמדובר:

והן זאת היתה כונתו יתברך לשום את ישראל באהלים בצאתם ממצרים לשני כוונות:

אחת, למען ידעו דורותיכם ישראל כי מה שמוציאים ממצרים לתת להם ארץ טובה, לא לעשות עיקר מחיי העולם הזה, היה לאכול לשבעה ולמכסה עתיק,

כי אדרבה כל עיקר הכונה היא לעשות עראי מהעולם הזה כי אהל הוא העומד לנסוע ממקום למקום,

כי מה שנותן להם הארץ ההיא אין העיקר רק לקנות בה חיי העולם הבא כי שם עיקר תורה ומצוות כנודע, והעושה כן ינחל הארץ העליונה אשר לעומתה;

שנית, להראות להם עולמם בחייהם, כי היו מוקפים חומת קדושה וה' הולך לפניו יומם. למען יראו מעתה מעין העולם הבא, כי היו מסובבי קדושה וה' הולך לפניו:

אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש להקריב אשה לה' עלה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו. מלבד שבת ה' ומלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבתיכם אשר תתנו לה'. אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג ה' שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון. (לו - למ):

אחר החרידו את כל החרדה הזאת על החג הזה, ראה יתברך והנה עדיין לא נאמר ההפרש שבין מועד זה לשאר מועדי ה', שככה רמז בענין הסוכות ככל אשר הזכרנו.

על כן היה מקום יתעורר איש לדבר ולומר, מה למועד הזה משאר מועדים, האם האחרים לא מועדי ה' המה?

לזה אמר אלה כו', כלומר אלה הנזכרים למעלה בלעדי זה מועדי ה' המה כזה. אך, הוא אשר תקראו אותם מקראי קדש, כדי להקריב קרבנות אשה לה' לתת לו יתברך תודה על אשר היטיב לכם בפסח על הגאולה ובשבועות על התורה. שעל כן תוסיפו בהם קרבנות דבר יום ביומו מעין הנס הנעשה לכם ותעשו אותם תוספת על הנהוג.

וזהו מלבד שבתות ה' ומלבד וכו'. אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה באספכם את תבואת הארץ תעזבו שמחת האסיפה הנוגעת לכם, ולא תחוגו עליה. רק תחגו את חג ה', שהוא כי החג בעצם וראשונה לה' הוא, ואתם תחוגו חגו כי עמו אתם. והוא האמור למעלה כי השני רגלים אחרים הם על הנוגע אלינו, וזה על הנוגע אליו יתברך. כי על כן חגו הוא ואנחנו נחוג עמו. והוא מאמרנו, כי כביכול לא היתה שמחה לפניו יתברך שלמה בשאר מועדים. כי בחג המצות עדיין המרו על ים בים סוף, וגם לא הטהרו עד מלאת ימי ליבון שבע שבתות עד מתן תורה. וגם בחג השבועות ההוא לא שמח, כי נגלה לפניו עון העגל, כמו שאמרנו ז"ל, ראה ראיתי את עני עמי וכו', אתה רואה ראיה אחת ואני רואה שתי ראיות. וכמו שכתבנו על פסוק, אתם ראיתם כי מן השמים וכו' לא תעשון וכו', שהיה להזהירם על מעשה העגל.

אך אחר שנתפייס בבא משה במחרת יום הכפורים בלוחות שניות, וצוה על המשכן, אז בחג הסוכות היתה לו יתברך שמחה.

וגם בכל יתר שנים אין השמחה שלמה עד בא יום הכפורים ונמהרים

מאשמותיהם ומטפלים באותם ארבעה ימים בצרכי מצוה, אז יש לו יתברך שמחה. ועל כן אז היא שמחת בית השואבה, ומה גם למה שאמרו ז"ל, שהיו שואבים משם רוח הקודש כי אז היתה השראת שכינה ביותר.

נמצא שהוא חג ה' כאלו הוא יתברך חוגג, ואנו חוגגים חגו ושמחים בשמחתו שבעת ימים. כי הוא על כי על ידי סבת השמחה שהוא כשרון ישראל, מתקיים העולם שנברא בשבעת ימים, כי ויכל א-להים ביום השביעי וכו', וגם כוונה שנית על שנות האדם ימי חייו שבעה עשירות, שעל כן ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון כמדובר:

והגתם אתו חג לה' שבעת ימים בשנה חקת עולם לדורתיכם בחדש השביעי תחגגו אותו. בסכת תשב שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת. למען ידעו דורתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' א-להיכם. (מא - מג):

הנה כתבנו למעלה כי חג הסוכות חג ה' יקרא, כי הוא יתברך חוגג אותנו, כי בו ישמח ויגלה שפע עצום שבעולמות, שהוא הנקרא שמחה אצלו יתברך. ואנו חוגגין חגו עמו כאומרו, תחגגו את חג ה'. על כן אחרי אומרו כל ענייני החג וקחת ארבעה מינים להעזר לבא אל המכוון, אמר ושמחתם וכו'. לומר, הנה להיות חג ה' בעצם ככל הכתוב עד כה, כי אנו חוגגים חגו, הנה לפי זה, לא יאות לו יתברך צוותנו לעשות את חג הסוכות, אם לא בזמן שבית המקדש קיים. מה שאין כן אחרי כן, כי אין שמחה לפניו יתברך מעת החרבן, כי איזו שמחה נערוך לפניו יתברך ושכינתו בגלות. ואדרבה, אם היתה הדעת שופטת נשב בסוכות, לא

לשם שמחה, כי-אם לשם טלטול מדירת קבע זכר לגלות שכינה. ולפי זה לא שבעה ימים בלבד יהיה!

לזה אמר ושמחתם וכו' והגתם וכו', לומר הן אמת כי השמחה האמיתית בעצם היא בזמן הבית, אשר שם אני אתכם, וזהו, ושמחתם לפני ה' א-להיכם, שהוא בזמן בית המקדש, ששם עלו שבטים לראות את פני.

אך, עם כל זה והגתם אותו וכו' לדורותיכם, עם היות כי אז אינו לפני ה', כי גם אז חג לה' יקרא עם היות כי שכינה בגלות.

וזהו אומרו, והגתם אותו חג לה'. וגם לא ימים רבים, רמז אל הטלטול ימים רבים, כי-אם, לשם חג לה' שבעת ימים בשנה. כי תהיה חקת עולם לדורותיכם, כלומר גם אחר הבית:

והענין, כי כבודו יתברך במקומו מונח, עם שאין שמחתו בזמן הגלות כמאז, עד בא הזמן שיתקיים בו ישמח ה' במעשיו.

והנה לכם שלשה טעמים בדבר:

אחד על הנוגע לכם, כי הנה בחדש השביעי תחגגו אותו שהוא בחדש שנצחתם בו, כמו שאמרו ז"ל, כי כל האומות הם בדין בראש השנה, ומאן נצח מי שנוטל בידו שרביטו של מלך שהוא ארבעה מינים שבלולב, כמאמרם ז"ל, כי חג הסוכות הוא הוראת שנצחו ישראל ונתכפרו. באופן, שעל בחינה זו ראוי תחגגו גם בזמן הגלות,

ועוד, כי גם השראת שכינה בצד מה לא תחסר מכם. כי גם שאין בית המקדש והשראת שכינה כמאז, הלא לא יבצר כי על ידי מה שבסוכות תשב שבעת ימים, כי כל האזרח בישראל שהם האבות, כמאמר חכמי האמת, ישבו אתכם בסוכות. וידוע כי אין אבות בלא שכינה,

כי האבות הן הם המרכבה: (ונמצא כי בחג הסוכות, יש בחינת גאולה וגלוי שכינה כבבית המקדש)

ועוד טעם שלישי. והוא, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם כו'. כי בזה שני דברים:

אחד, כוונת הדירת עראי ככתוב למעלה, כי על כן בראשית הביא יתברך את ישראל לעבודתו, רמז להם יהיה העולם הזה אצלם דירת עראי;

שנית, למען רמז עולמם יראו בחייהם, כאשר בצאתם ממצרים על ידי ענני כבוד א-להי ישראל, ולכתו יתברך לפניו שהוא מעין העולם הבא, למען מאז יפקחו עיניהם ולבם לעבוד את ה'.

ועל כן טוב לגבר כי ישא עול הגלות, ולמבטח ישב בסוכה, למען זולת,

א: קבלת המוסר (שהעולם היא דירת ארעי)

ב: תהיה לו גם כן לפתח תקוה בגלות החיל הזה, כי מבית הסורים יצא למלוק ואם יתמהמה יחכה לו.

וזהו למען ידעו דורותיכם כי בסוכות כו', כי גם עתה אני ה' א-להיכם ולא געלתי בכם על כל חטאתיכם ובטחו בה' עדי עד:

דברים פט"ז: חג הסכת תעשה לך שבעת ימים באספך מוגרנד ומיקבך. ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך. שבעת ימים תחג ל"א-להיך במקום אשר יבחר יי כי יברכך יי א-להיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידך והיית אך שמח (יג - טו):

הלא אמרתי לך כי בחג הפסח שלא נגמרה טהרת הנפש לא אמרתי ושמחת

עם היות שלא תעדר מציאותה, אך רמזתי כי אז לא הגדלת השמחה לפני ה' א-להיך, כי עדיין לא הטהרת לגמרי, אך אחר כך ששבעה שבועות תספור לך שהוא גמר הליבון וקבלת התורה, אז ושמחת לפני ה' א-להיך כי מעצמך תכוין לשם ה' ולא לשמחה בעלמא. אך בחג הסוכות ידעתי כי מעצמך חג הסוכות תעשה לך, כלומר, לך שהוא על הנוגע אל הנאת גופך, ולא לה' כחג השבועות שהיה לה' א-להיך, וזהו אומרו **תעשה לך**, ומה שתעשנו לך הלא הוא ל'מה שהוא באספך מגרנד ומיקבך שעל כן תשמח על כל הטובה אשר תראה:

אך לא זו הדרך, כי-אם הבט אל בחינה אחרת, והיא, כי ושמחת בחגך, כלומר, בחג הזה שהוא שלך, והוא מה שכתבנו כי חג הסוכות הוא לנו, כי בו יורה הוא יתברך שנצחנו בדין של ראש השנה ויום הכיפורים, כי הטהרנו ונתכפר מכל עון וחטא, ועל בחינה זו תשמח וזהו אומרו ושמחת בחגך שהוא בחג המתייחס לך:

ובדבר הזה לא יהיה כאשר היית אתה חוגג על שם טובותיך הגשמי, שהוא על היות חג האסיף כאומרו חג הסוכות תעשה לך, כי-אם, תשתנה לטוב, שהוא לחוג לשם ה' א-להיך, וזהו שבעת ימים תחוג לה' א-להיך, לשמו יתברך על טוב הנפשי, ולא על ההנאה הגשמית. ועם כל זה, לא תרבה השמחה, פן תתפקר על רב אוסף תבואתך, כי-אם, והיית אך שמח, כי כל אכין ורקין מיעוטין הן. וזהו כי יברך **כו' בכל תבואתך כו' והיית אך שמח:**

תהילים ק"נ: הללוהו בתקע שופר
בראש השנה, והוא כמאמרנו על מאמר חז"ל, וה' נתן קולו לפני חילו בראש השנה, שהוא, כי עלינו לשבח לאבינו

הרחמן, שמצונו לשמוע קול שופר בראש השנה, לעורר לבבנו, נחרד ונשוב אליו ביום ההוא, למען יכתבנו בספר חיים, ולא בהפכו, ומי מלך רחמן, ביום משפט, ירצה בתשובת אשר לא שב, טרם יבוא יום רוגז משפטו, באופן, שעל ידי מה שאדם שב ביום ההוא, בחרדה ראויה, ותשובה בכל לבו, יתוקן, לכן הללוהו, והחזיקו לו טובה על זאת, ושובו וחיו בעולם הזה, ובעולם הבא. ובזכות זה, תשמחו שמחה שלמה בחג הסוכות, כמאמרם ז"ל, במה יודע מאן נצח בראש השנה, במי שנוטל שריטו של מלך, הם ד' מינים שבלולב. והוא מאמרנו על פסוק, **בכסה ליום חגנו**, שהוא, שנצחון ותיקון ראש השנה הוא מכוסה (עד) "ליום חגנו", כי בחג הסוכות יתגלה נצחוננו:

וזה יאמר פה, הללוהו בתקע שופר, שמעורר אתכם בו לשוב עדיו, שעל ידי כן תזכו ותהללוהו **בנבל וכנור**, וכל מינים אשר יזכיר, שכולם נמצאים בחג בשמחת בית השואבה, דתנן והלויים בכנורות ובנבלים ובמצלותים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר, אלא שבא דוד וסידרן, איך ישירו, באופן ראוי לפני הקדוש ברוך הוא, והוא, שצריך יכנע האדם לפני קונו, שיגיל ברעדה, על כן, בתחלה יתחיל **בנבל וכנור**, שקולם נמוך, ועוד מעט בכלים שקולם רם מאלו, הם תף ומחול, ואחר כך יהללוהו **במנים ועוגב**, שקולם עולה יותר. ואחר כך **בצלצלי שמע**, שמשמיע יותר מכולם, וכשגומר בסוף יהיה **בצלצלי תרועה**, לגמור בקול, שעם היותו קול רם, הוא בדרך תרועה והכנעה, וזהו הללוהו **בצלצלי תרועה**.

(תהלים פא ד) תקעו בחדש שופר
בכסה ליום חגנו: כי חוק לישראל הוא משפט לא-להי יעקב:

תקעו בחדש כו'. אמרנו, כי שם אלקים, הוא מדת הדין, הוא טוב לישראל, וממנו, ישועה לה', לישראל עמו.

והיוצא מזה הוא, כי יום ראש השנה, כי לאלקים הוא, היום ההוא, לטוב לישראל הוא, ואם כן איפה, היה ראוי, נשיר בו לפחות בכנור עם נבל, אך מצות ה' עלינו בשופר, המורה תרועה.

לזה בא ויאמר, גם שאמרתי, כי גם מדת אלקים לנו טוב, עם כל זה, **תקעו בחדש** הידוע שופר, כי בראש השנה, אפילו נהיה צדיקים, יום תרועה והכנעה הוא, ואין בו, כי-אם, שופר תרועה.

ולא מפני שיום צרה הוא ליעקב, כי אדרבה, יום שמחה ונצחון הוא, אלא, שהוא יום מכוסה ענינו (**כסה**, ליום חגיגנו) עד ליום החג, כי אז ביום חגנו של סכות מתגלה.

והוא מאמרם ז"ל, שבראש השנה, עומדים לדין ישראל, ואומות העולם, ודומה למלך, שדן אנשים רבים,

ואחר צאתם מהדין, לא נודע מי מהם ניצח, אלא במה שהנוצח נושא כלי המלך לפניו, כן, בבוא חג הסוכות, וישראל בלולביהם בידיהם, ניכר שהם נצחו.

וזה יאמר, **תקעו בחדש שופר**, והטעם הוא, שעם היות שהאלקים הוא מדת הדין, שבר"ה הוא עוזנו, אז הוא ביום **בכסה**,

(עד) **ליום חגנו** (סוכות) שאז יודע ויגלה (את מה שהיה מכוסה), על כן, מאחר שהוא נכסה כעת, נריע כלנו:

ענין עליה לרגל בסוכות

שמות פרק לד: (טעם מצות עליה לרגל) על חג הסוכות,

צריך לבקש במקום ההוא רחמים, על תבואת השנה כנודע, כי בחג נדונין על המים, וכל גשמי ברכה והעדר הפכן, אז יהיה.

ועל כן טוב הוא לראות את פני ה' בזמן הסוכות, לבקש שם רחמים,

פן יתבשל גדי בחלב אמו, הוא כליות חטה, שייגעו אל גמר בישולן, ולא טרם זמנן, על דרך מאמרם ז"ל לפי דרכם:

חילוקי גילויי ג' רגלים

דברים פט"ז: שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני יי א-להיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני יי ריקם. (טז):

הנה שלשה פעמים נאמר פסוק זה בתורה. באחד נאמר אל פני האדון ה', ובשני אמר את פני האדון ה' א-להי ישראל, ובשלישי בפרשה זו נאמר את פני ה' א-להיך.

ואפשר כי הוא כנגד פסח שבועות וסוכות.

והאחד שכנגד פסח, עדיין לא היה ה' א-להינו בעצם, כי לא נגמרה הסתרה עד ששי בסיון ולא קבלנו התורה,

רק נודע היותו יתברך אדון על הכל, כי השתרר על פרעה ומצרים ולא שוה להם השר שעליהם, וגם עלינו שלט, ויראהו לעינינו מת על שפת הים,

וזהו אומרו את פני האדון. וגם הורה היותו יתברך ה' מהוה הויות, כי ברא העולם כאמור במקומו איך הורה חידוש העולם, וזהו אומרו ה'.

אך השני שהוא כנגד שבועות, שקבלו עליהם א-להותו יתברך ותורתו,

על כן עליו אמר האדון ה' א-להי ישראל.

אך להיות כי מיד עשו את העגל, ומה גם למה שאמרו ז"ל, כי היו מקבלים התורה ורעה בלבבם לעבודה זרה כד"א, ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו, וזה לא יכולים היו רק בקצתם, על כן לא היה הא-להות בפרטות לכל אחד.

אך, בחג הסוכות, שנתכפר להם העון, ומה גם שעבר עליהם יום הכיפורים וקבלו למחרתו לוחות שניות, אז כל אחד מישראל היה עליו קבלת א-להותו, כלשונו יתברך באמרו אנכי ה' א-להיך, ולא אמר 'א-להיכם',

על כן הפעם השלישית שהוא כנגד סוכות נאמר בו ה' א-להיך לשון יחיד.

ולא אמר האדון, למה שהוא תואר דין כנודע, ובחג הסוכות שאחר יום הכיפורים הכל רחמים.

ועל כן יתכן, רבה שמחת סוכות מהשנים האחרים,

כי בפסח הראשון (בסנה) נאמר, ראה ראיתי שראה הוא יתברך שתי ראיות, העגל, והענוי, וגם המרו על ים בים סוף, ובשבועות כנוכר לעיל, (ויפתוהו...)

אך סוכות, בו היו נקיים.

וגם (אע"פ) שבפסוק זה נזכרו השלשה חגים חג המצות וחג השבועות וחג

הסוכות, עם כל זה, עיקר הענין הוא על חג הסוכות דעלה קאי:

עניי הכבוד

דברים פ"א: ה' הולך לפניו ועניי כבוד ... שהיה להם מעין עולם הבא, שאפילו האומות היו אומרים אלוהות הם אלו.

דברים פרק לב: יסובבנהו הוא יתברך בסיני, שהיה קול ה' מסבב ועוקף את כל מחנה ישראל, כמאמר רשב"י במדרש חזית, וזהו יסובבנהו.

ועל ידי קדושתם זו שהיה להם, יונגנהו בינת התורה מפיו יתברך.

באופן שעל ידי מה שהוכנו ... הוכנו עד שיצרנהו כאישון עינו, המוקפות ומכוסה מבשר האיש, מה שאין כן אבר זולתו.

כן כביכול, הוא יתברך הקיפם וכסה את ישראל בעניי רוחניות כבוד קדושתו.

והוא, כי למה שעל ידי ישראל, הוא יתברך חפץ להביט בעולם השפל, שאם לא כן, מאין ולאין מחשיב הוא יתברך ארץ מאפליה בארץ הלזו?!

אך היא, בשביל ישראל המקיימים את התורה, ומשפיעים קדושה בעולם השפל.

נמצא, שישראל על ידי קדושתם, בשלילת זוהמתם וקבלת התורה, היו לקונם, כלי לראות, והשגיח בעולם השפל, כאשר אישון בת עין, הוא כלי, שעל ידו רואה ומביט בו האדם בעולם.

ועל כן, יצרנהו כאישון הוא יתברך את ישראל, בעניי כבודו, כי היו לו, ישראל, כאישון בת עין:

עבודת ד' מינים

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר
כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל
ושמחתם לפני ה' א-להיכם שבעת ימים.

להביא כונתו יתברך אל הפועל
להתכשר בתורה ומצות עד התנהג
בחסידות, כאשר רמז לנו יתברך בסכות,
שבעת ימים כמדובר, צריך עזר מש-די,
כי רב מאד כח היצר הרע ופיתויו הרב.
ואוי מי יחיה, בשומו מגמת פניו להחטיא
את האדם, כי לא ישקוט עד יחטיאנו, לא
אחת ולא שתיים, כי-אם על כל עון ופשע
וחטאה, יאחזנו ולא ירפנו.

על כן א-להינו מרחם, כאב את בן ירצה,
תקנו בעצה טובה מלפניו.

ויאמר ולקחתם לכם להנאתכם
ולטובתכם להיות לכם לעזר ולהועיל, פרי
עץ הדר וכו', שהוא לספר הזוהר, ארבע
אותיות של שם כמפורש אצלם.

ויהיה כי ביום הראשון לחשבון עונות,
בצל שם הגדול הזה נחסה ונייחד
אותיותיו, להיות לנו לחומה ולמחסה
מזרם היצר הרע וממטרות עזו, שם ה' בו
נרוץ ונשגב.

פנימיות ד' מינים

(ויקרא רבה ל ט): פרי עץ הדר זה
הקדוש ברוך הוא, שכתוב בו 'הוד והדר
לבשת'.

כפות תמרים זה הקדוש ברוך הוא,
שכתוב בו 'צדיק כתמר יפרח'.

וענף עץ עבות זה הקדוש ברוך הוא,
דכתיב 'הוא עומד בין ההדסים אשר
במצולה'.

וערבי נחל זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב
בו 'סולו לרוכב בערבות וכו', ע"כ:

הנה האמת הוא היות רמז אחד ארבעה
פעמים בנושא אחד כמו זר נחשב.

וגם הפסוקים שידברו עליו יתברך ראוי
להכריח מנין להם?

ומה גם צדיק כתמר יפרח שלא יראה
צודק יפה בו יתברך.

וכן פסוק והוא עומד בין ההדסים...

ואחשוב לבא אל ביאורו, באשר נזכר
דברי רבותינו ז"ל אשר דברו במקומות
מחולקים. והוא כי בפסיקתא אמרו
כאשר הובא בילקוט בישעיה, על פסוק
שוש אישיו כו', כי כשברא הקדוש ברוך
הוא את העולם נתלבש במלבוש הוד
והדר שנאמר הוד והדר לבשת עוטה אור
כשלמה וכו' נוטה שמים כו' המקרה כו'.

הרי מזה נראה כי הוד והדר היא
התפשטות שפע החסד שנברא בו
העולם.

עוד אמרו רבותינו ז"ל, על פסוק צדיק
כתמר יפרח, מה תמר צלו הולך למרחוק,
כך מתן שכרו של צדיק לעתיד לבא. הרי
מזה, כי משל התמר הוא אל עולם השכר.
והביאו לומר כי אומרו צדיק כתמר
יפרח ידבר בהקב"ה, הוא, שהוקשה לו
שאומרו צדיק כו' הוא לשון יחיד ואומרו,
שתולים הוא לשון רבים!

על כן אמרו, כי צדיק וכו' ידבר בצדיקו
של עולם, כי יחיד ומיוחד הוא, ואחר כך
אומר שתולים כו' בצדיקים שבישראל.

וכונתו לומר, כי צדיקו של עולם, כתמר
אשר צלו למרחוק יפרח, מאתו שפע
אושר ועונג לצדיקים אחר מותם, ולא
אמר (בלשון יחיד שה') יפריח, יען כי
ממנו יתברך תוצאות חיים, ושפע אור
לישרים (והם יפריחו), כי כביכול הוא
יתברך יפרח ויתפשט ויגיה אורו.

גם בפסוק, והוא עומד בין ההדסים אשר
במצולה, הוא כי הוא יתברך נמצא עם
הצדיקים, שבמצולת הגולה. והוא כדרך

רבותינו ז"ל, שכל דרשותם דרך גזרה
שוה, נאמר שם הדסים, ונאמר שם
הדסה, מה אסתר צדקת, אף כאן צדיקים,
והוא סתם דהיינו צדיקו של עולם:

ונבא אל הביאור. והוא כי ביום הראשון
לחשבון עונות, נבטח בשם ה', ונשען
ברוב חסדיו, יהי עמנו כאשר היה עם
אבותינו, אל יעזבונו ואל יטשנו ביד יצרנו.

והוא כי ארבעה מינים אלו:

אחד (אתרוג החדר) רומז אל היותו
יתברך בורא העולם בהדר התפשטות
חסדו.

והשני (לולב התמר) רומז אל היות
שכרו אתו לעתיד לבא, כתמר שצלו הולך
למרחוק.

והשלישי (הדסים) רומז היותו יתברך
בין הצדיקים (ההדסים) שבמצולת
ועומק הגלות. (והוא עומד בין ההדסים
אשר במצולה)

והרביעי (ערבות) על היותו יתברך רוכב
בערבות.

והענין הוא כי נמצינו בארבעה מינים
אלו, כאומרים (אנחנו) לו יתברך ביום
ראשון לחשבון עונות:

'אתה ה' אשר בראת העולם בהדר הוא
החסד, ואתה עתיד לתת שפע הטוב
והשכר לעתיד כי היום לעשותם ומחר
לקבל שכרם, גם ביני וביני אל תמנע
מהיות עמנו אתה שנקראת הדס, להיותך
בין ההדסים הם הצדיקים שבגלות העכור
ולא עזבתם, היה נא גם עמנו, עם היותך
רוכב בערבות, שנסתלקת מעלינו מהיות
עמנו בארץ, עם כל זה, אל תמנע מהיות
אתנו להגין בעדנו!'

ולפי זה, מה שסמך ואמר, ושמחתם לפני
ה' א-להיכם שבעת ימים יהיה לומר, כי
בארבעה מינים אלו, אשר השם בם, תזכו
לשמוח לפניו, כי גם הוא יתברך נמצא
אתכם, ותהיו לפניו שמחים בכל טוב:

רמזי מוסרים בסוכה

וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה'. (לג - לד):

יאמר לאמר (פעם שני), כלומר הנה בחג הזה יש סוכות, ויש ארבעה מינין שבולב.

מה שראוי לאמר הוא בחמשה עשר יום נו' חג הסוכות, כלומר, אך לא שיקרא על שם הארבעה מינין.

והטעם הוא, כי הנה כל תיקון העולמות ושמחתו יתברך תלוי בצדקת וכשרון עם בני ישראל.

וכל כשרונם וצדקתם וחסידותם תלויה בדבר אחד בלבד, הלא הוא, בהכיר כי הן האדם היה כאחד ממלאכי השרת, כי נפשו רוחנית מעל השמים כבודה, ושם לה דירת קבע,

ובבואה אל העולם הזה, הוא כאומרים לה צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, והכיני שם מכל מאכל אשר יאכל בעולם העליון, כי שוב תשובי אל דירתך הקבוע, ושם תאכלי לחם אשר תביא מעולם העראי, מתורה ותר"ג מצותיה, כי היא לחמך לנפשך.

והעושה כן ינחל ארץ העליונה ויקיים ארץ התחתונה, כי יריק עליה רוח שפע ממרום להכין אותה ולסעדה.

כי הלא אשר שם שימה זו בלבנו, כמקרה, ההולך מביתו וארמנות מנוחתו ועזב אשתו ובניו, ללכת אל עיר להסתחר ולהביא טרף לביתו, יקרנו, כי הלא לא יהיו כל מעייניו על אשר יאכל ואשר

ישתה ואשר יתכסה, אם יהיה מאכלו בריאה או רזה או אם יאכל למעדנים או פת חריבה או יכסה בגד עדים או מכלול,

כי יאמר, הלא פה אורח נטה ללון אני, ואנכי בדרך, למה אחוש על דברי עדונים, כי-אם, מן הבא בידי, ואם אשכבה בין שפתים, או אשים אבן מראשותי, הלא כמה כרים וכסתות מרוקמים וטובים לי בבית מנוחתי אשר אני הולך שמה, ואם פה פת במלח אוכל, שם אתעדן כי אוכל למעדנים, כי שם הוא העיקר כי שם ביתי. באופן אסוף יאסוף כל הון יקר ימצא, קבץ יקבץ כל כלי ויוליך לביתו להתעלם באהבה.

על הדרך הזה אשר דעה יקנה, לחשוב מחשבות בלבו לאמר, הלא העולם הזה עראי הוא, אשר שלחני א-להים לשאת ולתת ולהרויח בנכסים רבים וחשובים תורה ותר"ג מצות, וכל הימים אשר אני פה כהולך בדרך אחשב, ולמה אשית לבי אם מעט ואם הרבה אוכל או אשתה אם יעשר או אם יחסר חילי, אם אתנה לבושי שק או אכסה עתיק, אם נפתי משכבי ומרבדים, רבדתי ערשי, או אם על הארץ אישן, הלא אין זה כי-אם עראי, כי אורח אני ובדרך אני הולך ויעבור עלי מה, כי הלא אל משכנות מבטחים ומנוחת שאננות אני הולך, כי שם ביתי בעולם העליון, שם ארוה דודים ואתעלסה באהבים, ומה לי פה בעולם הזה כי אעשה בגינו ובגין עניינו והמה הבל, ומה לי טוב כי-אם שאשא עול תורה ומצוות בעולם הזה החולף והולך, ואיגע בדירת עראי להעשיר בדירת הקבע.

כי הנה, איש כזה מקיים העולם הזה, ונוחל העולם הבא, כרבי חנינא בן דוסא,

שבת קול היתה יוצאת עליו ואומרת, כל העולם ניזון בשביל חנינא בני והוא די לו בקב חרובין וכו'.

ועליו ועל הדומים אליו אחשבה דברה חנה באומרה, כי לה' מצוקי ארץ וכו', לומר, כי לה' מנת חלקו, מצוקי ודחוקי ארץ, וישת עליהם תבל, שיהיו יסוד עולם.

ועל כן למה שכל עיקר צדקת הצדיק לקיים העולם, ולהריק עליו שפע קדושה למעלה, ולנחול עולם הבא. על כן בבא יתברך לחוג חג שמחת צדקת עמו וכפרתם, עשה עיקר החג משיבה בסוכות.

כי כל כשרון המעשה וצדקת כל צדיק, לשית על לבו צאת מדירת קבע ושבת בדירת עראי, כי בזה החי יתן אל לבו, כי אין זה כי-אם רמז, הרומז על הארץ ועל הדרים עליה, יתנו אל לבם. כי זאת תורת האדם, יהיו עיניו פקוחות לראות, כי אין זאת דירת קבע כי-אם בעולם העליון, וביום הולדו יצא מדירת קבע ובא אל דירת עראי:

וזה רמז שבעת ימים, רמז אל ימי שנותיו שבעים שנה, שיחד כלם שבעים שנה דירת עראי המה,

כי, אם יאריך יותר הוא כעצור בעולם הזה. והוא, מה שביום השמיני עצרת היא, ובכלל ישמח עם ה' א-להיו, כי ברוב ההביל העולם הזה יחשוק בעולם הבא, וערבה לו מעתה, כאלו זורח הוא שם עם ה', מהיום ולאחר מיתה. כי יהיה לו העולם הזה כסוכה בכרם, ולא כבנין קיים, וישמח ויעלוז במחשבתו זאת, לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב. הוא רמז שמחת

חג הסוכות, למען דעת, כי אל זה יביט, כי הסוכה היא העולם הזה.

על כן צוה לנו יתברך, תדמה לה"א שצורתה, שתי דפנות כהלכתן, ושלישית אפילו טפח היא כרעא דה"א.

והוא כי העולם הזה נברא בה"א, ומושפע להתקיים מהעולם העליון על ידי טוב המעשה, כי כל זכויות האדם נעשים עליו מלמעלה, כצל המיצל על העולם ומקיימו, והוא רמז אל הסכך שעל הסוכה שהיא העולם הזה.

ועל כן נצטוינו בל יהיה הסכך מדבר המקבל טומאה, לרמז כי מה שהאדם עושה להיות צל על ראשו, לא יהיה דברי עונות הנעשים עליו מסך טומאה להבדיל בינו לקונו, כד"א, כי-אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין א-להיכם, כי-אם מצות ומעשים טובים הנעשים צל וחופה לחופף עליו.

וגם לא תהיינה צדקותיו כבגד עדים, שמתקרע ונעשה קרעים קרעים נקבים וקרחות, כן מצותיו וצדקותיו בלתי מעובים, רק זעיר שם זעיר שם.

ואם לא יהיה (כך) להיות הסכך מעובה, (אשר לכתחילה) רק שכוכבי השמים נראים מתוכה, לפחות לא תהיה חמתה מרובה מצלתה, כי-אם, כצל עב מעובה קדושת המצות, (כדי) בל יהי מקום (ורוח רק) לעבור (דרכו) רוח משפט ודין, (דרך סכך) מעובה מזכויות.

וגם לא יהיה במקום אחד, אויר שלשה טפחים, והוא, כי אויר שלשה פוסלים הסוכה.

והוא כי חטא אדם, עון אחד או שנים, עדין לא עשה מעבר בצל זכויותיו לעבור

בו דין ורוגז מלמעלה, כי הוא יתברך מעביר ראשון ראשון, ועדיין הוא בלתי נפרד מהקדושה כי פחות משלשה כלבוד דמי, אך בשלשו בחטא, נמנים, על כן אויר שלשה פוסל בסוכה.

גם לא יהיה מדבר מחובר לקרקע, רמז שלא יצרף לזכויות דברים ארציים וחומריים, כענין פניות בחינות טובות וענייני העולם הזה.

וגם צריך יהיה מדבר שגדולו מן הארץ, להורות, כי אין לאדם למעט עצמו ולהקטין ערכו ולומר, מה אני ומה חיי, אני הבל וריק, כי (על כן איד) כשרון מעשי יעשו סכך קדושה על העולם ויקיימוהו, כי עפר אני ואל עפר אשוב,

על כן העיר לבו לומר, כי סכך הקדושה, גדולו מן הארץ, כי זכויות בני האדם שמהארץ המה, הם העולים וממשיכים ומשפיעים מלמעלה שפע קדושה, להריק על הארץ לקיימה.

וסכך זכויות הלז, שאדם צריך ליטפל בו לעשות צל קדושה על ראשו, לא יאחר עד יגדל,

כדרך בחורים האומרים, עדיין קטנים אנחנו, ולכה נרוה דודי העולם הזה לפחות עד עשרים שנה, שאין אדם בר עונשין לשמים, עד עוברו מעשרים ומעלה, ומאז אביט אל הא-להים, ואלכה באורחותיו חמשים שנה, עד מלאות ימי שנותי שבעים שנה.

כי היא עצת מלך זקן וכסיל, למען השקיעו בענייני העולם הזה עשרים שנה, ושוב לא ישוב ממנו, כי יעשה עיקר מהעולם הזה.

לכן סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, כי המאחר מעשות סכך תורה ומצות עד היותו למעלה מעשרים שנה, יעשה דירת קבע מהעולם הזה, ודירת עראי בעיניו.

וגם צריך לעשות סכך זכויותיו לשמו יתברך, להשרות עליו שכינה, ולא למען בא עליו שפע מהמזלות או המלאכים.

ועל כן סכך שהוא למטה מעשרה טפחים פסולה, כי לא ירדה שכינה למטה מעשרה, שהוא כמפורש אצלנו, שהוא למטה מעשרה מדרגות מלאכים.

והנה כל זה הוא בסכך שהוא רמז אל צל קדושת זכויות האדם.

אך, הדפנות הם זכר לעולם הזה ככתוב, שעל כן היו שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, כצורת הה"א שבה נברא העולם הזה, ועל כן כשרות מכל דבר, כי חומרי הוא.

וגם רמז השתיים כהלכתן כו', הוא כי כל טוב העולם הזה נכלל בשלשה דברים שהם בני חיי ומוזני,

ורמז לנו, שהשתיים שהם בני חיי, טוב לגבר להשתדל ולבקש מאת הא-להים יהיו לו כהלכתן, גדולים וטובים,

אך בשלישית אפילו טפח, יסתפק בו ולא יחוש, רק יעשה שיהיה לו אותו הטפח שוחק, שאם מעט אשר לו, יחלקהו בחלקי זמניו ולא יצטרך לבריות.

או ירמוז, בהיות שוחק, לרמז לו כי אין לו בעולם הזה שאין לו רק טפח, שהוא קומץ הבלתי משביע, אל יתעצב אל לבו, כי-אם יהיה שוחק ושמח בחלקו, ויהיה עשיר ויעבוד את ה' בשמחה.

וצריך לעשות לו (לדפן) שלישית שהוא רק טפח) צורת פתח, לרמוז כי, אם ידחקנו יצרו להעציבו, על דוחקו זאת, ישיב אל לבו, כי אין העולם הזה רק כצורת פתח, כפרוזדור לפני הטרקלין, ולכן מי בער יעשה עיקר מעניניו ויפן למטעמותיו.

והנה ברוחב הסוכה אין שיעור, כי יכול האדם להרחיבה עד בלי די, רק שהסכך יכסה לה.

לרמוז, כי יכול האדם לקיים העולם כלו, על ידי סכך זכויותיו, הממלאו, כי צדיק (הוא) יסוד (וקיום כל ה)עולם, והיא נחלה בלא מצרים.

אך יש לו שיעור למטה, שלא תהיה פחות משבעה על שבעה, שלא ימעט זכותו, לבלתי השיג אפילו חלק אחד בארץ שבעה עממין, שהיא נחלה במצרים (בגבולות)...

וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה' (לג - לד):

... כי היותם בסוכות שבעת ימים, הוא רמז היות שבעה עשירות שהם ימי שנותיו שבעים שנה, נעשה מהעולם הזה עראי, כסוכה בכרם.

וסוכת החג על היות בחדש השביעי הזה, כלומר הזה הידוע, כי בו נתקנו ונטהרו ונמחלו ישראל, כי זאת היא שמחתו יתברך כאמור.

ואמר חג הסוכות שבעת ימים לה', כי על ידי היות ענין הסוכות, שהיא דירת עראי, השבעים שנה נעשה האדם לה':

ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו. שבעת ימים תקריבו אשה לה' ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבתם אשה לה' עצרת הוא כל מלאכת עבדה לא תעשו (לה - לו):

ולהיות רמז השבעת ימים לשבעה עשירות חיי האדם, על כן ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת וכו'. כי הוא כנגד העישור הראשון, שאין בו עונש, כי עדיין אין האדם בר עונשין.

והנה כתבנו, כי ביום חג ה' הלזה, כי לה' הוא, כי על כבודו נעשה החג, וגם הוא על טהרנו, כי שמחתו עלינו היא, כמדובר, לכן, בשמחה זו, נאכל בסעודת החג גם אנו, גם מזבחו יתברך.

על כן כל מלאכת עבודה לא תעשו, כלומר, אך מלאכה שאינה עבודה, כי-אם אשר יאכל לכל נפש, נעשה. למען נעשה מטעמים נאותים שלמים, וכן רבים על שמחת החג:

וכאשר אנו נאכל כן המזבח, כי שבעת ימים תקריבו אשה לה'.

ועל פי דרכנו רמז, כי כאשר אנו מקיימים את עצמנו, גם את כל האומות נקיים, כי זה כל העולם, כנרמז בסוכה צורת ה"א, כמפורש למעלה.

והוא באומרו שבעת ימים תקריבו, שהם שבעים פרים הקרבים בשבעת הימים, לקיים שבעים אומות בל יצדה העולם מהם כנודע.

וביום השמיני מקרא קדש כו', שהוא על עישור שמיני, שהוא אחר שביטל יצר הרע ובטלה תאותו, אז מקרא קדש יהיה לכם, שאז אין חטא בו.

והקרבתם אשה לה', להודות לשם ה', כי עצרת היא, שהוא לשלם תודות לו יתברך על שעצור עצר אותנו בעולם הזה, ולמות לא נתנו, רק לחיים, מימי שנותינו שבעים שנה והלאה, בעישור השמיני. וזהו עצרת היא כל מלאכת כו':

ובזה מצאנו ראינו טוב טעם אל אומרו יתברך בחג המצות עצרת, על יום השביעי, ועשה אותו יום טוב, ופה אמר עצרת בשמיני, ולא בשביעי, ולא עשאו את השביעי יום טוב!

אך הוא, כי פה הוא מדבר על בחינת שנות האדם, כי אז שובת, על שעצרו יתברך בעולם, והוא עישור שאדם שובת בו מיצרו.

מה שאין כן בחג הפסח, כי שם הוא על גאולתו מעבדות, ועל כן שני ימים היו שם עיקר הנס, יום חמשה עשר שבו יצאו ממצרים, ויום עשרים ואחד שבו נקרא הים, ונצולו ישראל מחרב פרעה וכו'. כי אז אמר אויב ארדוף כו'.

ולשמה יאמר איש: 'הלא עיקר הנס היה ביום חמשה עשר, כי בשביעי כבר היו כנושעים, ולא היה שם העיקר רק שקיעת המצריים'.

לזה אמר עצרת הוא, כי עצרת היה אז לישראל, ועכוב גדול לינצל. כמו שאמרו ז"ל, שהיו ישראל אז (עיכוב) אם ליגאל אם ליטבע בים, כמו שאמרו ז"ל על פסוק ויסע מלאך הא-להים כו', והוא מפורש בכתוב ויושע ה' ביום ההוא את ישראל וכו':

* קצורי * באורי * לקוטי * האלשיך הק' הפטרת יו"ט א' וב' דסוכות

הוספות בסוגריים ובאותיות שונות הם מן המלקט ומבאר

הפטרת יו"ט א' דסוכות: זכריה פרק יד

א: הנה יום בא לי-הוה וחלק שללך בקרבך:

הנה יום בא וגו' ואמר אל יעלה על רוחך שיום החבלי משיח הוא מתייחס אל הרגוז והדין, כי-אם יום בא לה' הוא שם הרחמים, כי תחלתו בלבד קשה, לנכות חלאת אשמות דבר וסופו רחמים.

ב-ו: ואספתי את כל הגוים אל ירושלם למלחמה ונלכדה העיר ונשסו הבתים והנשים (תשגלנה) תשכבנה ויצא חצי העיר בגולה ויתר העם לא יכרת מן העיר: ויצא י-הוה ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב: ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים אשר על פני ירושלם מקדם ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה גיא גדולה מאד ומש חצי ההר צפונה וחציו נגבה: ונסתם גיא הרי כי יגיע גי הרים אל אצל ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עזיה מלך יהודה ובא י-הוה א-להי כל קדשים עמך: והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות (יקפאון) וקפאון:

ואספתי את כל הגוים וכו'. הנה יראה כי מאת ה' צבאות תצא אסיפת כל הגוים אל ירושלם.

א: וראוי לשים לב למה יעשה יתברך ככה לאסוף את כל הגוים שם?

ב: ועוד מה ענין (ויצא חצי העיר בגולה) ויתר העם לא יכרת מן העיר ולא אמר וחצי העם (לא יכרת).

ג: ועוד כי הלא הוא בכלל ואמרו ויצא ה' ונלחם בגוים ההם!

ד: וגם מדיכין יצא?

ה: ועוד, אי זה הוא יום קרב שאמר שילחם אז ביום ההוא?

ו: ועוד אומרו ועמדו רגליו וכו', מה ענין עמידת רגלים אלו?

ז: ועוד, דלא עביד קודשא בריך הוא ניסא לבלי צורך, ומה בצע שיבקע הר הזיתים, ושיהיה גיא גדולה מאד?

ח: ועוד, שאם נבקע מזרחה וימה, שהחצי נשאר לצד מזרח והחצי לצד מערב, איך יאמר אחר כך, ומש חצי ההר צפונה וחציו נגבה? מזרחה וחציו ימה מבעי ליה! ואם הבקוע יהיה חציו לדרום וחציו לצפון, לא היה לו לומר אלא ונבקע הר הזיתים, ומש חצי ההר צפונה וחציו נגבה: (ולא יאמר ענין מזרחה וימה)

ט: ועוד, אומרו ונסתם גיא הרי, אם הניסה היא מחמת הבקוע, איך ינוסו אל הגיא, שהוא בתוך הבקוע?

י: ועוד, אומרו ובא ה' אלקי מדיכין יבא?

יא: ועוד, (אומרו) כל קדושים עמך, כי מלבד שהיה לו לומר, עמו, גם ענינו משולל קשר והבנה!

יב: וכן שני הפסוקים שאחר זה אין בהם הבנה כלל! (ו-ז: והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות (יקפאון) וקפאון: והיה יום אחד הוא יודע לי-הוה לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור)

אמנם הנה חכמי האמת על פסוק, וזאת תהיה המגפה אשר יגוף ה' את כל העמים אשר צבאו,

הקשו דהוה ליה למימר אשר יצבאו!

אלא מלמד שאת כל אשר צבאו בחורבנות על ירושלם והצרו את ישראל בגליות, והדור ההוא של הצוררים ההם מתו מיתת עצמן, יביאם הוא יתברך לעתיד, כדי שיקבלו עונשם, וזהו אשר צבאו שהוא על העבר (ול"ק באיוב פכ"א: מצא רשב"י ע"ה תשובה... שיבאו לעתיד בגלגול, אשר היצרו וילקו גם המה, ושוה אומר אשר צבאו על ירושלם ולא אמר יצבאו)

ובזה יאמר הוא יתברך פה ואספתי את כל הגוים, שהוא יתברך יאספם, כדי שבאחרונה יקבלו עונשם, ונלכדה העיר בתחלה,

ויצא חצי העיר בגולה, שיועתקו מן העיר, אותם שעדיין לא הטהרו וצריכים מירוק קצת חלאת אשמה,

אמנם ויתר העיר הם (הנקראים לי יתר) הנותרים בירושלם, אשר כל אחד קדוש יאמר לו, לא יכרת מן העיר, שלא ישליט הוא יתברך את הגוים, להגלות אף גם אחד (מהנותרים),

ואז ה' אשר כבר שוכן ירושלם, עם יתר העם יצא ונלחם בגוים ההם, המגלים את חצי העיר (כאמור ויצא חצי העיר בגולה),

ולא שיצטרך (הי') להלחם חלילה, כי הלא לו חפץ ה', כהמס דונג מפני אש ימסו מלפניו!

אלא שיעשה הדבר מאליו ביום הלחמו ביום קרב,

והוא, ביום שהיה לישראל קרב, שהוא אשר היה עם האמוריים בנחל ארנון, שהיה גיא, בין הרי ישראל, ובין הר האמורי, והיו אמוריים נחבאים במערות שלפני ההר, ובפני ההר שכנגדו היו שני הסלעים לעומת פתחי המערות, וידבק ה' את שני ההרים, ויכנסו שני הסלעים, שמעבר הר זה, תוך פתחי שערי המערות, וידרכו את האמוריים שבתוכם, כדורך בגת, ואת זה עשה ה' לבדו, ולא חלו בם ידים (של ישראל),

אמר, כי כה יעשה יתברך אז, שילחם כמו שנלחם ביום קרב של ישראל עם האמורי, שביטל יתברך הקרב שביניהם ונלחם הוא לבדו. (ונתיישב מה שהקשה: אשר הרי לא יצטרך ה' 'נלחם', כי ממשיך לבאר 'כיום הלחמו ביום קרב' אשר הרי לא נלחם, אז, כלל, רק כדורך בגת בין הסלעים והמערות, וכנ"ל)

וביאר הדבר ואמר, ועמדו רגליו ביום ההוא. הם ד' מחנות שכינה כ"י מיכאל

וגבריאֵל רפאל ונוריאל, הם רגלי המרכבה, אשר א-דני בם, ולבלתי יחס עמידתו יתברך במקום, מייחס הדבר (עמדו) אל רגליהן, מחנות מלאכים הם רכב אלקים, ומאליו נשמע כי ה' בם,

ואז, ונבקע הר הזתים (שנמצאת במזרח ירושלים, יבקע צד ההר) שנגד פני ירושלים (דרך הכניסה לירושלים, שבצד מזרח, ודהיינו צד המזרחי של ההר, יבקע) לצד מזרח, ותהיה הבקיעה לאורך ההר (מדרום לצפון) ולא ברוחב (ממזרח למערב), למען תהיה גיא גדולה מאד להחזיק עם רב, באופן יהיה חצי ההר מזרחה, וחציו הימה (אשר הוא קרוב יותר, ו) לפני ירושלים (והגיא מדרום לצפון),

וכונתו יתברך, שחצי העם אשר יצא בגולה (ממערב למזרח) לפני (הרודפים) הגולים אותם, (עכשיו ינוסו מהגולים, ממזרח למערב, אל ירושלים, ויכנסו) אל הגיא ההוא (שנעשה מן הבקיעה), כדי שירדפו אחריהם הגולים אותם, בתוך הגיא, וישראל נסים בגיא ההוא לאורכו, עד אצל אשר עד שם מגיע הגיא, כדי שאחרי זאת ישראל מהגיא, וכל הרודפים עודם בתוכו, ישוב יתברך להדביק הבקוע כבתחלה, ושם ימותו הגוים ההם,

(עכשיו חוזר אל מה שאמר שחצי העם שגלו, יחזרו אל ירושלים, וינוסו מפני רודפיהם) והנה בבא ישראל ליכנס מסמוך לעיר (מצד מזרח) אל הגיא, (יפגעו בהר תחילה, במזרחו, ולא בגיא, כי מזרח ההר יהיה כחומה לפני הגיא) לא ימצאו מקום ליכנס (אל הגיא), כי ההר נסדק לאורכו, ופני האורך (של ההר) הוא לפני ירושלים,

על כן מה יעשה הוא יתברך, יעשה (בקיעה חדשה) שחצי (המזרחי של) ההר שלפני ירושלים, יסדק לרחבו, ומש חציו צפונה וחציו נגבה, אשר יבא בקוע זה (נגד ו) לפני (הכניסה ל) ירושלים (לפתוח פתח אל תוך ההר) למען יהיה משם לישראל, מסלול ודרך בנוסם, לבא (ממזרח של

חלק ההר ההוא למערבו, שהוא) אל (אמצע) הגיא, שבאורך הר הזתים שהיא גדולה מאד (יותר מן בקיעת מזרח למערב), וזהו ומש חצי ההר וכו'

(הנה, להמחיש צורת הגיא, הוא, ייראה כצורת 'קמץ' אשר ה-ויו שבקמץ משמאל לימין, הוא הבקיעה הגדולה מדרום לצפון, וה-יוד שבקמץ היורד מלמעלה למטה, יהיה ממערב אל מזרח, של חציו המזרחי של ההר)

וע"כ, ונסתם משם (מן הגוים אל) גיא (של) הרי (לשון רבים, כי כאמור, הר הזתים נהייתה לשתיים, ונסתם) מהשבאים, כי יגיע גיא הרים אל (הלאה מן הר הזתים, עד מקום הנקרא) אצל, שהוא רחוק, (בכדי) שיהיה מקום להתפשט שם בניי וביני הרודפים, ואז (כתוב עוד הפעם) ונסתם, (פירוש) מתוך הגיא, אחר שכבר נסתם אל תוכו, תשובו ותנוסו משם (עד סוף הגיא) עד אצל, (ולא תשארו בגיא, ממזרח) פן ישובו ידבקו השני חלקים, כאשר נסתם מפני הרעש שנבקע הר ברעש ונסתם, פן ישוב לידבק השבר,

ואז שתצאו מהגיא, אשר עדיין הרודפים כלם בתוכו, אז ובא ה' אלקי לעשות שאמרתי ויצא ה' ונלחם, שהוא לסמוך הבקוע ולדרוך הגוים שבנותים,

ביום הלחמו ביום קרב אשר כן עשה, כי הדביק שני הרים בנחל ארנון, להמית את האמוריים שבמערות,

ועלינו לשבח לאדון הכל, שלא די אשר ייטיב לישראל בזה, כי-אם, שגם לא עשאו על ידי מלאך, כי-אם, בעצמו וכבודו, ועל כן אמר הנביא, הנני משבח את ה' יתברך, ומדבר השבח לנוכח אליו יתברך, ואומר ובא ה' אלקי בעצמו, עם היות כי כל קדושים עמך, הם כל מלאכך, אשר היית יכול לעשות על ידי מלאך ועשית על ידי עצמך,

ושמא תאמר, איך לא נסו גם הרודפים גם הם מהגיא, כמו שהיו נסים ישראל, לזה אמר:

והיה ביום ההוא. לא יהיה אור כולל (להאיר לכולם), כי-אם, יקרות וקפאון, שיקרם (אל) כ"י, כאשר עשה ה' בצאת ישראל ממצרים, ש'ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה, וכענין מכת החשך, שלכל בני ישראל לבדם, היה אור במושבותם של מצרים, אבל למצריים, היה קפאון שהיה חשך נקפה עב ממש, שהיושב לא היה יכול לעמוד בו', כך בזמן ההוא יהיו יקרות, ויהיה קפאון, יקרות אור לישראל, וקפאון לרודפים אחריהם, לבל (יראו איך) יצאו מתוך הגיא, עד תדבקם הרעה, ומתו בו, כמדובר:

~ ~ ~

(זכריה יד ט) והיה י-הוה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה י-הוה אחד ושמו אחד:

והיה ה' למלך על כל הארץ וכו'. הנה מהראוי יאמר והיה ה' ושמו אחד, ויתכן יאמר, והיה אז ה' למלך על כל אומה ואומה, כי אז יהיה למלך על כל הארץ, כי גם שמלכותו עתה, גם כן על כל הארץ הוא, כי מלכותיה מלכות עלם, עם כל זה, לא החשיב את האומות, עד בלתי הכירם גדלו, ליקרא מלך עליהם, וישם להם שרים חיצונים, המנהיגים אומותם, מאשר יגזור (הוא ית', שבדרך לא ישר) לתת להם, אך לעתיד, שהכל יכירו גדלו, יהיה (בגלוי) למלך על כלם, ועל ידי כן, אז, ביום ההוא, הנזכר שהוא החבלי משיח, וגדולת ישראל ומנוחתם, אשר יגזור יתברך להשאיר עליזי גאותו, יהיה ה' אחד.

והוא, כי הוא יתברך כולל דין ורחמים, כי אין שם שלא יהיו כלולות בו כל הבחינות, ועל כן לפעמים, בשם ההויה יתברך פועל רחמים, ופעמים דין, ופעמים דין ורחמים כאחת. כענין ים סוף, באופן, שעם היות האחדות עצום מאד, נמצא בו יתברך שתי בחינות.

אך, אז יהיה ה' אחד, שלא יפעל רק בחינה אחת בעולם, כי גם הדין הכלול בו, (בשם ה'), שיהיה לבדו למלך, אשר יפעל רחמים אז על כל הארץ,

וגם (ביום ההוא) שמו יהיה אחד, כי זה ידבר אחר נקום נקמת עמלק כמדובר, ועל כן מה שנאמר על כס י-ה, ארז"ל, כי נשבע הוא יתברך, שלא יתייחדו אותיות י-ה, שהם חצי השם, עם אותיות ו"ה, עד ינקם מעמלק, אמר, כי אז, יהיה שמו אחד, ולא כנפרד חציו מחציו, וזהו ושמו אחד, כי אחר נקמת עמלק וכל מלכותו, בעולם, ויהיו השני דברים יחד, א: כי יהיה למלך על כל הארץ. ב: והיות ה' אחד ושמו אחד:

— — —

יסוב כל הארץ בערבה וכו'. בפסיקתא (הובאה בילקוט ישעיה) אמרו וז"ל, אמר ר' יוחנן עתידה ירושלם להיות מגעת עד שערי דמשק וכו' עד א"ל ומה אתה מקיים ונבנתה העיר על תלה שאינה עתידה לזוז ממקומה, אלא מרחבת ועולה מכל צדדיה והגליות באות וננוחות תחתיה, לקיים מה שנאמר כי ימין ושמאל תפרוצי הרי לרוחב, לאורך מנין **ממגדל חננאל עד יקבי המלך וכו'.** עד לגובה מנין ורחבה ונסבה למעלה, תני ר' אליעזר בן יעקב, עתידה ירושלם להיות רמה ועולה עד שמגעת עד כסא הכבוד, ואומרת להקדוש ברוך הוא צר לי המקום גשה לי ואשבה, עכ"ל.

והנה הרוואה מקרא שכתוב, **אנכי אהיה לה חומת אש סביב וכו'.** מחוייב באשר הוא יהודי, להאמין דברי מאמר זה כפשטו, כי הוא יתברך ישפיע על ירושלם שפע קדושה, עד היות איכותה מעין רוחני, הולכת עולה עד מקור השפע, אשר משם הושפעה, וכן לאורך ולרוחב, כי על דבר אשר לו מעין רוחניות אינו מן התימה, וקל וחומר מאשר עודנה בחומריותה, נתכווצה מהיות ארבעים יום על ארבעים יום, עד היותה מהלך ארבעה ימים על מהלך יום אחד, כי על כן נקראה ארץ צבי:

ונבא אל הענין, והוא, הנביא דבר מאמר רז"ל בטעמים, כי השם הגדול הנוכר, **יסוב כל הארץ** ויתפשט בה **בערבה** שהיא מישור משולל מכשול, כך ימצא הארץ, משוללת טומאת מכשול עון, באופן

שאין דבר מעכב התפשטותו מכל הארץ, **מגבע לרמון נגב ירושלם,** ואם כן איפוא, אחר שכל הארץ ראויה להתפשט בה, מה יתרון יהיה לירושלם הקדושה מהכל על שאר כל הארץ?

הלא הוא, כי ירושלם הנוכרת תהיה עולה מאליה, והוא מאמרם ז"ל שהזכרנו, שתהיה עולה איכות התפשטותה עד כסא הכבוד, וכן גם כן תתרחב ותארך, ומה שתתרחב אינו מפרשו, כי כבר פרשו למעלה באומרו ודמשק מנוחתו, אך פירש האורך שהוא כמאמר שהזכרנו **ממגדל חננאל עד יקבי המלך** שהם קצוות:

ומה שאמר משער בנימין וכו' כי אומר דרך התפשטות שהוא **למשער בנימין עד מקום שער הראשון,** ואחר כך **עד שער הפנים** ואחר כך **ממגדל חננאל עד יקבי המלך,** ונטל סדר רז"ל שתחלה אמרו שמה שתתפשט אינו שתצא מגבולה והלאה, כי-אם שכל התפשטותה אינו ממנה והלאה, כי-אם שלא תזוז ממקומה שכל ההתפשטות ממנה יהיה, וזהו וישבה תחתיה שלא תזוז ממקומה וחונה, ועם כל זה יהיה ההתפשטות **למשער וכו' וממגדל חננאל עד יקבי המלך,** שהוא שיעור מופלג כאשר נאמר במאמר הנוכר:

ושמא תאמר, אם כן איפוא שאיכות מעין רוחניות יהיה לה, איך ישבו בה בני אדם האם יהיו חוצה לה.

לזה אמר וישבו בה. ועל ידי היות הדבר כן שהם נאים לה והיא נאה להם, שגם הם יקדש איכותם ימשכו שני דברים, אחד, שוחרם לא יהיה עוד שלא תחרב ירושלם עוד כאשר בתחלה, שנית, כי וישבה ירושלם **לבטח,** והוא כי היתה ירושלם יראה פן יקרה לה עוד כפעמים הראשונים, והוצרך יתברך להבטיחה שחרפת אלמנותיה לא תזכרי עוד, וזה גם הוא מאמר הנביא זכריה באומרו וישבה ירושלם **לבטח:**

— — —

הפטרת ב' דסוכות: מלכים א: פ"ח: י"ב
אז אמר שלמה יקנך אמר לשפן בערפל:
אז אמר שלמה ה' אמר כו'. הנה על פסוק ירושלם הבנויה, אמרו שירושלם העליונה כנגד התחתונה, ולבאר מציאות זה להיות מבוא לשכון י-ה אלקים בבית הבחירה שבארץ היא בחי' מציאות בית המקדש של מעלה בקדושתו שורה בשל מטה, ועל כן יש שייכות לתחתון להיות מושב לשכינה אשר בעליון,

וכמאמרנו על ענין עומדים צפופים ומשתחווים רווחים, כי העומדים שם הם העומדים בבית ה' העליון, ועל כן אין להם שיעור ויחזיקם המקום:

ועל דרך זה הוא גם כן בירושלם העליונה שכנגד התחתונה, והוא ענין ירושלם הבנויה שהיא של מטה של בנין היא כעיר שחוברה לה יחדיו שחוברה לה כנגדה היא יחד עמה למטה, ומה גם עתה בבית המקדש שהעליון שורה בו,

וזה ענין כתובים אלו כי בראות שלמה כי שכן הענין בבית המקדש עד גדר שלא יכלו לסבול הכהנים, אז אמר שלמה בדרך תימה, האם ה' אמר לשכון בערפל חומריות העולם הזה איך יתכן?

אך אין זה כי-אם שלא בית אחד יחשב שבניתי כי-אם שנים, שבבנות בית למטה כאילו בניתי של מעלה כי פה שורה העליון:

(וג) בְּנֵה בְּנִיתִי בֵּית זָבֹל לְךָ מְבוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים:

וזהו בנה בניתי כי בבנין זה בניתי גם העליון הוא בית זבול כי שם הוא כנודע מרז"ל, כי בית המקדש של מעלה הוא ברקיע הרביעי הנקרא זבול שעל ידי כן הוא מכוון לשתשב כאחת בשני עולמים בעולם העליון ובתחתון, שעל ידי העליון השורה למטה אתה נמצא גם בזה מה שאין כאן אם היה המקדש במקום אחר שלא היתה הכנה לכך, וזהו מכוון לשבתך עולמים...

(יד) וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת פָּנָיו וַיִּבְרַךְ אֶת כָּל קָהָל יִשְׂרָאֵל וְכָל קָהָל יִשְׂרָאֵל עִמָּד:

ויסב המלך את פניו ויברך את כל קהל ישראל, לומר כי גם היות שכינה במקדש בזכות ישראל הוא כי הם העיקר, כי הם שוכן הוא יתברך כי היכל ה' המה ובאמצעותם שורה בבית, על הדרך האמור, על כן ויברך את כל קהל ישראל והוראה לזה כי זכותם הוא העושה, הלא הוא כי וכל קהל ישראל עומד שם כי החזיקם המקום עם היותם כחול אשר על שפת הים לרוב, ושמא יאמר איש, למה תאמר כי אין המקום סובל השכינה כי- אם באמצעות ישראל קדושים, שהוא יתברך שוכן בתוכם ובזכותם ממשיכים בית המקדש של מעלה כמדובר:

על כן אמר... (טז) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְקֹנֶן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דְּוֹד אָבִי וּבִידוֹ מָלָא לְאֹמְרִי: (טז) מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא בַּחֲרָתִי בְּעִיר מִכָּל שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בֵּית לַהֲוִיּוֹת שְׁמִי שָׁם וְאֶבְחַר בְּדָוִד לַהֲוִיּוֹת עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל: (יז) וַיְהִי עִם לִבְבִּי דָוִד אָבִי לְבָנוֹת בֵּית לְשֵׁם יְקֹנֶן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

על כן אמר ברוך ה' אלקי ישראל אשר דבר בפיו דבר זה אשר ודאי דברו אמת אל דוד אבי ובידו של דוד מלא לאמר אלי לעשותו:

ומה הוא הדבר אשר דבר? הלא הוא מן היום אשר הוצאתי כו', לומר אל יעלה על רוחכם כי ישב אלקים על הארץ גם שיהיה בבית המקדש, כי הלא מן היום אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית לשכן שם ה' עד שואבחר בדוד להיות על עמי ישראל עליהם, ממש להריק על ידו להם שפע עליון כי (דוד) הוא הראש לשכון קה אלקים בו כי היכל ה' המה כללות ישראל, והוא (דוד) על ראשם עיקר מושב אלקים השורה בישראל, ואז על ידי זכות היות מי שהוא משכן אלקים. ויהי עם לבב דוד אבי לבנות בית לשם ה'

אלקי ישראל, לא שעיקר מושבו יתברך בבית כי- אם בישראל והעיקר בדוד רק לשם ה' לשכון שם ה' שתתפשט שם שכינה מאת האיש או אנשים אשר המה היכל ה' באמת, וזהו שנכנס בעיר ויצא בדוד:

ומה שאמרתי ובידו מלא לאמר שבידו של דוד מלא, לאמר לזולת הוא,

(יח) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶן אֵל דָּוִד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם לִבְבִּי לְבָנוֹת בֵּית לְשֵׁמִי הַטִּיבֶת בִּי הָיָה עִם לִבְבִּי: (יט) רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי-אִם בְּנֵךְ תִּיּוֹצֵא מִחֻצֶיךָ הוּא יִבְנֶה הַבַּיִת לְשְׁמִי: (כ) וַיִּקָּם יְקֹנֶן אֶת דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר וַאֲקָם תַּחַת דָּוִד אָבִי וַאֲשַׁב עַל כֶּסֶף יִשְׂרָאֵל בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹנֶן וַאֲבָנָה הַבַּיִת לְשֵׁם יְקֹנֶן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

כי ויאמר ה' אל דוד אבי יען אשר היה עם לבבך כו' הנני מצרף מחשבה למעשה כאילו עשית, וזהו הטיבות כי היה עם לבבך, והוא כי כל העושה מצוה נעשה ממנה מלאך טוב, וזה יאמר במחשבה הטובות בפועל כאילו עשית מלאך טוב כאשר היה עם לבבך, רק אתה לא תבנה כו' כי- אם בנך כו', וזהו אשר אמרתי לאמר כי בידו מלא לאמר לבנו לבנות. ויקם ה' כו'. לומר אל תתמהו לאמר אם אמצעות אבי סיבב היות שכינה במקום אך הוא היה עיקר מושב אלקים אם כן למה בימיו לא שרתה שכינה, כי הנה דעו נא כי ויקם ה' את דברו אשר דבר שלא בחר בעיר, כי- אם עד בא דוד ובו בחר לעשות עיקר דירתו כי הלא אני קמתי תחתיו, וזהו ואקום תחת דוד אבי ואשב על כסא ישראל היות שפע עליון מושפע עליהם כאשר היה בדוד כאשר דבר ואבנה, כי גם על ידי (שלי) הוכן המקום:

(כא) וְאֲשֶׁם שָׁם מְקוֹם לְאֶרֶץ אֲשֶׁר שָׁם בְּרִית יְקֹנֶן אֲשֶׁר כָּרַת עִם אֲבֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאֹ אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

וזהו ואשים שם מקום לארון, והוא כי הלא יקשה שהיה לו לומר ואשים שם את הארון או ואבנה שם מקום לארון ולא

ואשים שם מקום לארון, אך אמר הנה אין שום מקום בעפר הארץ מכון למושב הארון אשר שם ברית ה', אך אני שמתי מקום כאילו בידי ובאמצעותי שמתי הכנה וקדושה נוספת על הבית ההוא להיות מוכן לארון אשר שם כו':

(יג) בָּנָה בְּנִיתִי בֵּית זָכָל לְךָ מִבְּנוֹן לְשִׁבְתֶּךָ עוֹלָמִים (טז) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ י- הוּא א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דְּוֹד אָבִי וּבִידוֹ מָלָא לְאֹמְרִי: (טז) מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא בַּחֲרָתִי בְּעִיר מִכָּל שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בֵּית לַהֲוִיּוֹת שְׁמִי שָׁם וְאֶבְחַר בְּדָוִד לַהֲוִיּוֹת עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל: (כג) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵין כְּמוֹךָ אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת שִׁמֹּר הַבְּרִית וְחַסְדְּךָ לְעַבְדֶּיךָ הַחֹלְכִים לְפָנֶיךָ בְּכָל לְבָב:

אחרי אומרו כי על ידי שני דברים תצדק השראת שכינה בבית המקדש, א' כי הוא מכוון כנגד בית המקדש של מעלה, כאומרו בנה בניתי בית זבול לך, שעל ידי כן מתפשט איכות בית המקדש של מעלה בשל מטה ועל ידי כן השכינה אשר בעליון נמצאת גם בתחתון, נמצא כי כאחת הוא יתברך בשני עולמים, וזהו שמשיים ואומר מכון לשבתך עולמים שיושב בשני עולמים כאחת. עוד טעם שני והוא שאין עיקר הישיבה בארץ כי- אם באדם, שהרי לא בחר בעיר ויבחר בדוד שהוא מרכבה ומושב והיכל ה' ואגב מתפשט בבית, אמר עתה בשני כבר ניכר אלקותך בפירוש הא', כי אין כמוך שיהיה כאחת בשמים ממעל ועל הארץ מתחת כאשר אתה בשני עולמים כאחת כמדובר. ועוד שנית, והוא כי אתה משגיח בפרטים ולא יעצרך הגשם מלדעת מצפוני לב האדם שמחומר קורץ, כי הנך שומר הברית דוקא לעבדיך ההולכים לפניך בכל לבם מה שלא עשית לזולתו, אך אין זה כי- אם שכל לבבות דורש אתה ומצאת את לבבו נאמן לפניך ואין כמוך...

ד"ת מספה"ק ע"פ האלשיך הק'

הוספות בסוגריים ובאותיות שונות הם מן המלקט ומבאר

ספה"ק ליקוטי מהרי"ל מרבה"ק ר' יהודה לייב מוואקילקאו

הכנה להמשיך עלינו אור הסוכות

שלש פעמים נאמר בסוכת בקרא, והגמרא דרשה בזה. ואפשר ג"כ לידרוש טעמא דקרא, מפני מה כתיב ב' פעמים בסכת חסר ואחד מלא בסוכות?

הענין כך הוא, כי ידוע מספרים הקדושים, עי' אלשיך וקרא (כג, לג), שורש הסוכה, כי אחרי הטהרה (מחטא העגל) ביום הכיפורים זכינו לישב בצילא דמהימנותא עילאה, בצילא דקודשא בריך הוא,

וה"ק האלשיך: וקרא פרק כג, לג: בחמישה עשר יום לחדש השביעי. והטעם פירש באומרו הוה שהוא להיות חדש זה, כי אז עלתה ארובת ישראל ותקון העולם... כי אז באותו חדש היה התקון, כי במחרת יום הכיפורים ירד משה בלוחות שניות וברצון טוב ובבשורת עשות המשכן להשרות שכנתו בתוכו. וכן בכל דור החדש הוא כפרה לישראל, שהוא תקון העולם והארת כבודו על ידי כפרת ישראל. באופן כי החדש השביעי הזה הוא המיוחד אל החג: (עכ"ל האלשיך)

(ממשיך הליקוטי מהרי"ל) ומאז והלאה נקבע לדורות. וצונו הקדוש ברוך הוא לעשות סוכה אחר טהרת נפשנו ביום הכיפורים.

החייב מוטל עלינו בני ישראל להשתדל תיכף במצוות סוכה, כאשר נצטוונו מפי חז"ל, אשר מפייהם אנו חיינן, להכין המצות לזמן הקבוע לנו בתורה הקדושה,

והכל הוא מאהבת הקדוש ברוך הוא את עמו ישראל, כנאמר, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, על כן, צוה לנו לישב בסוכה, כי ע"י מצות סוכה שאנו מקיימין כדת וכהלכה, נסתם פי המקטריגין עלינו,

ולא יתערב זר בשמחתנו, כי הש"י חופף עלינו, ומסתיר אותנו מכל המציקים לנו:

אבל לזה צריך הכנה רבה עצומה לכל איש מישראל לפשפש במעשיו קודם החג הקדוש, ולטהר ולקדש עצמו כפי יכולתו,

ומי יאמר זכיתי לבי, עם כל זה, אם האדם עושה כפי יכולתו, ומתחיל להכין את עצמו בקדושה ובטהרה תיכף במוצאי יום הכיפורים לעשות בסוכה כאשר רמזו לנו חז"ל, ועיקר הוא שהאדם ישתדל להיות כלי מוכשר לקבלת קדושת חג הסוכות, ולזה אל יתרפה עצמו ממלאכת שמים ח"ו, ולא יעזוב עבודתו מימים הנוראים הקודמים, רק תיכף במוצאי יום הכיפורים יאיר שכלו לכל עניינו,

ואם הוא משתדל כפי יכולתו על כל פנים, אזי הקדוש ברוך הוא מגין עליו בחג הסוכות ומסתירו מכל המקטריגין ושומרו ומצילו מכל דבר רע ופורס עלינו סוכת שלומו.

והעיקר לתקן חוש השמיעה וחוש הראות, כי בראיה ובשמיעה תליא מילתא.

ועיקר הכנה, שידע בעצמו כי אפילו אם יכין האדם וישמור את עצמו בכל ענינו נחשב למאומה, כי האדם אינו יכול לעשות שום ענין בשלימות, רק שהקב"ה מקבל הרצון והחפץ של כל ישראל, ושולח לו ברכתו בשלימות בלי שום חסרון חלילה, כי הוא ממלא כל עלמין: (אולי כונתו שמאמר זוה"ק הנ"ל מרמז שה' ממלא כל החסרונות וההעלמות (כל עלמין))

ותיבת סוכה יש לו שלשה פירושים:

שמיעה והאזנה, מלשון, הסכת ושמע ישראל.

גם סובל הפירוש ראייה, מלשון יסכה הנאמר אצל שרה, שסכה ברוח הקודש.

וגם כיסוי, מלשון סכך, כשמה.

ועל זה בא הרמז בתורה ב' פעמים בסוכת חסר, כי זה מרמז על האדם שצריך לתקן עצמו השמיעה (הסכת ושמע) והראיה (שסכה ברוח"ק) כנ"ל, והאדם אינו יכול לעשות בשלימות, (רק בבחי' יחסר')

אבל אם האדם עושה את כל כפי יכולתו, אף שהוא בחסרונות, הקדוש ברוך הוא מקבל באהבה ושולח להאדם שפע וברכה מכל העולמות, וממלא לו כל חסרונותיו, וחופף ומגין עליו.

ועל זה בא הרמז בקרא בפעם שלישית, בסוכות מלא, להורות שהקב"ה מגין ומחסה על האדם החפץ בבריתו בשלימות בלי שום מחסור, כפי מתנת ידו הרחבה והמלאה.

והוא הענין הכתוב אצל יעקב אבינו, (כאשר עדיין נשאר בהם שיריים של לבן ועשו, אזו) ויעקב נסע סכתה, חסר, ולמקנהו עשה סכת, כתיב גם כן חסר בלא וא"ו.

(וכאשר נטהרו מהם ובאו אל המנוחה ואל הנחלה) על כן קרא שם המקום סוכות, מלא בוא"ו, והמבין יבין:

ספה"ק שיה שרפי קודש ליקוטי גדולי החסידות

נוי סוכה, ונטילת ד' מינים בסוכה

צריך להבין למה לא מצינו בשום מצוה שיהיה הנוי מצוה וגדול כ"כ, כמו נוי סוכה, דמצינו בגמ', 'עטרה בקרמין וסדינין וגו' והלא זה אלי ואנוהו קאי על כל המצות?

ואמר האדמו"ר מסאכטשוב וצללה"ה, דהנה על זה אלי ואנוהו:

פי' התרגום, 'ואבני לי' בית מקדשא',

והגמ' דרשו, 'התנאה לפניו במצות',

וי"ל דאלו ואלו דא"ח, דהנה ידוע, דסוכה רומז על בית המקדש, ובית המקדש נקרא נמי סוכת שלום,

[ובגמ', כשם שחל ש"ש על חגיגה כך חל ש"ש על סוכה עיי"ש]

וא"כ, בסוכה שייכים הב' פירושים הנ"ל בדבר אחד, לכן המצוה של נוי, גדול כאן בסוכה, יותר מכלל המצות.

ובזה מובן, למה באה מצות של נטילת ד' מינים בסוכה, דאך שייכים זה לזה?

אך כתיב, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, והפ' הפשוט, שקאי על בית המקדש, שהשי"ת שורה בתוכו.

אולם באלשיך... כ' שקאי נמי על כל ישראל,

ועל כל אחד וא' מישראל (מוטל), שיעשה עצמו מקדש ומשכן להשראת השכינה, שיוכל השי"ת לשכון בתוכו ממש, והיינו ע"י קדושת האיברים, שמקדש עצמו ע"י בא להשראת השכינה, וזהו, 'האבות הן הן המרכבה'.

וממילא, בסוכות, שרומז על ביהמ"ק והשראת השכינה וכו"ל,

ובא אח"כ הד' מינים, שרומז נמי לאיברים, כמבואר במדרש, לולב נגד השדרה, ואתרוג נגד הלב, וערבה נגד השפתים, והדס נגד העיניים,

ורומז (נטילת ד' מינים) דצריך לקדש כל האיברים ולהגביהם להקדושה, ובאלו הד' נכלל כל האדם. (ומרומז ענין הגבהת האברים בנטילת ד' מינים כל) וצריך להגביה את האיברים, וכדאמר בגמרא, מדאגבהי נפיק ב'.

וממילא, כשמקדש כל האיברים (המרומז בנטילתו הד' מינים), בא עי"ז להשראת שכינה בתוכו ממש, ושייך זה להסוכה, שהוא השראת השכינה ג"כ בכללות, וכו"ל, ואתי שפיר (מנהג נטילת ד' מינים בתוך הסוכה):

ספה"ק אמרי אמת מרבה"ק ר' אברהם מרדכי אלתר מוגור

ענין אור פני ה' דחג הסוכות, וניסוך המים

איתא בשפת אמת, על מה דכתיב וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל ותרגם אונקלוס ואלפינון לבני ישראל היינו שעל ידי משה רבינו נתחברו

(אלפינון מלשון נפתלתי ל' חיבור) בני ישראל אל מועדי ה',

וזה דאיתא בגמרא על וידבר משה וגו', משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום וכו',

היינו שהשאלה והדרישה הם בכוחו של משה רבינו, כפי מה שדורשין כך זה נותן חיות כדכתיב דרשוני וחיו,

בסוכות היה נסוך המים, ושמחת בית השואבה, וכתוב ושאתם מים בששון ממעני הישועה ובתרגום ותקבלון אולפן חדת בחדוא מבחירי צדיקא, אולפן חדת, חוונה לתורה, שהקב"ה מחדש בכל יום, כתיב ושאתם מים בששון וגו'

וכתיב, שפכי כמים לבך (בחי' ניסוך המים) נוכח פני ה', וזה הוא סוכות שהוא נוכח פני ה', דאיתא באלשיך, שבשלש רגלים:

כתיב פעם אחת, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה'.

ופעם שניה כתיב, את פני האדון ה' אלקי ישראל, וזה קאי על פסח ושבועות.

ובפעם השלישית, שקאי על סוכות, כתיב את פני ה' אלקיך,

והל"ק האלשיך: דברים פרק טז: טז: שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני ה' ריקם.

הנה שלשה פעמים נאמר פסוק זה בתורה. באחד נאמר אל פני האדון ה', ובשני אמר את פני האדון ה' אלקי ישראל, ובשלישי בפרשה זו נאמר את פני ה' אלקיך.

ואפשר כי הוא כנגד פסח שבועות וסוכות.

והאחד שכנגד פסח, עדיין לא היה ה' אלהינו בעצם, כי לא נגמרה הטהרה עד ששי בסיון ולא קבלנו התורה, רק נודע היותו יתברך אדון על הכל, כי השתדל על פרעה ומצרים ולא שוה להם השר שעליהם, וגם עלינו שלט, ויראדו לעינינו מת על שפת הים,

וזהו אומרו את פני האדון. וגם הורה היותו יתברך ה' מדהוה הויות, כי ברא העולם כאמור במקומו איך הורה חידוש העולם, וזהו אומרו ה'.

אך השני שהוא כנגד שבועות, שקבלו עליהם אלהותו יתברך ותורתו,

על כן עליו אמר האדון ה' אלקי ישראל.

אך להיות כי מיד עשו את העגל, ומה גם למה שאמרו ז"ל, כי היו מקבלים התורה ורעה בלבכם לעבודה זרה כד"א, ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכזבו לו, וזה לא כולם היו רק בקצתם, על כן לא היה האלהות בפרטות לכל אחד.

אך, בחג הסוכות, שנתכפר להם העון, ומה גם שעבר עליהם יום הכיפורים וקבלו למחרתו לוחות שניות, אז כל אחד מישראל היה עליו קבלת אלהותו, כלשונו יתברך באמרו אנכי ה' אלקיך, ולא אמר 'אלהיכם',

על כן הפעם השלישית שהוא כנגד סוכות נאמר בו ה' אלקיך לשון יחיד.

ולא אמר האדון, ל'מה שהוא תואר דין כנודע, ובחג הסוכות שאחר יום הכיפורים הכל רחמים.

ועל כן יתכן, רבה שמחת סוכות מהושנים האחרים,

כי בפסח הראשון (בסנה) נאמר, ראה ראיתי שראה הוא יתברך שתי ראיות, העגל, והענוי, וגם המרו על ים בים סוף,

ובשבועות כנוכר לעיל, (ויפתוהו...)

אך סוכות, בו היו נקיים. וגם (אעי"פ) שבפסוק זה נזכרו השלשה חגים חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות, עם כל זה, עיקר הענין הוא על חג הסוכות דעלה קאי: עכ"ל האלשיך.

(על זה שפירש אשר: יכל אחד מישראל היה עליו קבלת אלהותו, כלשונו יתברך באמרו אנכי ה' אלקיך, ולא אמר 'אלהיכם', על כן הפעם השלישית שהוא כנגד סוכות נאמר בו (את פני) ה' אלקיך

לשון יחיד, ע"ז מבאר האמרי אמת): סוכות הוא 'נוכח פני ה' בלי הסתר,

(ולכן) סוכות הוא זמן שיכולים להעלות בו כל הנצוצות שנתפזרו בכל הזמנים, שכן כתיב, שפכי כמים (לבד נוכח פני ה') וגו' (כנ"ל, דהיינו בסוכות, ניסוך המים, נוכח פני ה', אז הנצוצות שנתפזרו, אפשר להעלותם, ולכן) שאי אליו כפיך על נפש עוללך העטופים ברעב בראש כל חוצות.

וזה דכ', אקים את (עם וע"י) סוכת דוד, (את ניצוץ) הנופלת.

* היהודי הקדוש ז"ל אמר על הפסוק, העניים והאביונים מבקשים מים ואין, שהכוונה שמבקשים האין, ביטול היש, והיינו כדאיתא בזה"ק היש ה' בקרבנו אם אין וכו' בעו למנדע בין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין וכו',

וזהו, שמחת בית השואבה, שהיו מנסכים בג' לוגין מים שאובים, להראות, שאף שבכל מקוה (החסרה) פוסלין ג' לוגין מים שאובים, אולם כאן, יש מקוה שלימה מקודם, שאז אין הג' לוגין פוסלין, המקוה היא ביום כפור, באר מים חיים,

(עוד אופן וטעם שאינה נפסלת) וכשמבטלים היש, אין המקוה נפסלת, כי פסולן של שאובים הוא מחמת תפיסת ידי אדם, כ' גבי דוד (שכידוע שביטל ישותו) ויסך אותם לה', ואיתא, ניסוך המים היה:

ספה"ק עצי חיים
מרב"ה ק"ר חיים צבי טייטלבוים מסיגוט

מצות סוכה מלמד שעוה"ז היא דירת ארעי

מועדים, ליל א' דסוכות: במדרש ילקוט, אתה אמרת והשענו תחת העץ חייך שאני פורע לבניך בסוכות תשבו שבעת ימים.

והוא תמוה, מה ענין סוכה לזה?

ונראה עפ"י"מ שפירש"י עה"פ, וישע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א' עולם: ע"י אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה

לכל העולם לאחר שאוכלים ושותים ואומר להם ברכו למי שאכלתם משלו סבורים אתם שמשלי אכלתם משל מי שאמר והי' העולם אכלתם (והוא מגמ' סוטה י')

ולזה יש לומר הטעם, לזאת יקרא הסוכה צילא דמהמנותא, עפ"י המבואר באלשי"ך, כי זאת היתה כוונתו ית', לשום את בני"א באוהלים בצאתם ממצרים לתת להם ארץ טובה, להראות שלא לעשות עיקר מעוה"ז, כי בעוה"ז, האדם כמו יושב אוהל, העומד לנסוע ממקום למקום, והעיקר, להיות מוכן בעת ישוב לביתו, לקנות ולסחור מצות ומעש"ט, לשבת בזה בעוה"ב, עכ"ד עיי"ש.

ולכן נקרא הסוכה צילא דמהמנותא, כיון שע"י הסוכה נקרא שם ה' בעולם, דבזה יוכל האדם לזכור בעצמו, מה הוא ומה אחריתו, וכמו שע"י האשל, נקרא שם ה' בעולם, כן ע"י הסוכה כנ"ל,

וז"ש המדרש, אתה אמרת והשענו תחת העץ, היינו תחת האשל כנ"ל, ובזה היה שם ה' נקרא בעולם, חייך, שאני פורע לבניך כן בדורות האחרונים, ליתן להם מצוה כזה, שעל ידה יזכירו וישבו אל ה', ויהיה נקרא שם ה' בעולם, במה שישבו שבעת ימים תחת צילא דמהמנותא, וכאמור.

עצי חיים על מועדים - לשבת תשובה:
סוכה כ"ז, אהא דאמרין במשנה, אוכלין ושותין ארעי חוץ לסוכה, ומעשה בריב"ז הביאו לו לטעום את התבשיל, ולר"ג שני מותבות, ואמרו העולם לסוכה,

ופריך בגמ' מעשה לסתור?

חסורי מחסרא, והכי קתני, אם בא להחמיר על עצמו, מחמיר, ולית ביה משום יוהרא, ומעשה נמי והביאו לריב"ז וכו'

והקשה (בא"ר, סי' תרל"ט ס"ק י"א) מאי פריך, מעשה לסתור, דילמא מעשה דריב"ז ור"ג היה ביו"ט או בשבת, דאכילת ארעי שלהן, הוי קבע?

כמו דאמר' במס' ביצה ל"ד, דשבת קובעת למעשר, היינו דאפילו אכילת

ארעי דפטור ממעשר, מכל מקום בשבת קובעת למעשר, והכי נמי ביו"ט אכילת ארעי גם כן קובע, יחייב בסוכה!

ונראה ליישב ע"ד אגדה, עפמ"ש הר"ם אלשיך זללה"ה בפ' אמור עה"פ, בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' וז"ל, כי הן זאת היתה כוונתו ית' לשום את בני"א באוהלים בצאתם ממצרים לתת להם ארץ טובה לצאת מדירת קבע לשבת בדירת ארעי, והרמז בזה, אשר לא יעשה עיקר קבע מחיי עוה"ז לאכול לשבעה ולמכסה, כי אדרבא כל עיקר הכוונה לעשות ארעי מעוה"ז, כי הוא כמו יושב אוהל העומד לנסוע ממקום למקום, וז"ש בסוכות תשבו שבעת ימים לרמז לז' עשירית חיי האדם, ימי שנותיהם שבעים שנה, שיחד כולם דירת ארעי המה. עכ"ד הצורך לעניינו.

ובזה יתבאר הטעם למה אוכלין ארעי חוץ לסוכה, ומה נשתנה מצוה זו משאר מצות, כמו מצה דמקיים בפסח מצה זו שאוכל, ואפילו אם היה רק ארעי קיים המצוה?

אמנם לפי הנ"ל, דהרמז במצות סוכה, לעשות מעוה"ז (מן הקבע שלו לעשות) ארעי, ולא לעשות קביעות מעוה"ז, א"כ שפיר, דבאוכל ארעי פטור מן הסוכה, דהא בלא"ה הוא ארעי, ואפילו הוא אוכל בבית, ודוקא באוכל אכילת קבע, מחויב בסוכה, להראות בזה כי האכילה וחיי העוה"ז הוא רק ארעי, ואפילו הוא אוכל אכילת קבע, (משא"כ באכילת ארעי אינו מראה בזה שום חידוש, למעט הקבע)

ומיושב ממילא קושית הא"ר, דאין לומר דשבת קובעת לענין סוכה, דהא אדרבא, כל ענין הסוכה, הוא כדי להראות, דאין אוכלין אפילו קבע, אלא בדרך ארעי, ואם כן, כש"כ דאכילת ארעי לא הוי קבע ואפילו בשבת הוא כן דאם לא כן, בטלה כל הענין והטעם דמצוה זו.